Nr. 3

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu Häälekandja

Tänapäeva naisi
Jane Addams

SISUKORD: 1. Kasutage veel märtsi kuud. 2. Nukumäng elava inimesega. 3. Torm veeklaasis. 4. Kirjanduslikke uudiseid. 5. Üks igapäevane lugu. 6. Tänapäeva naisi. 7. Ringreisu muljeid naisorganisatsioonelt. 8. Laetitia Ramolino. 9. Kroonika.

Märts 1931 TALLINN Hind 20 senti

„Naiste Hääl“

Eesti Naisliidu häälekandja. Ilmub 1 kord kuus.

Toimetaja: MARIE REISIK Väljaandja: EESTI NAISLIIT
Toimetaja kodune aadress: Roosikrantsi 4—1. Tel. 13-91.
Toimetus ja talitus asub: TALLINN, RATASKAEVU T. 22. TELEF. 433-26.
Avatud kella 12—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja teised lehetellimiste vastuvõtjad.

TELLIMISE HIND		KUULUTUSE HIND:	
1 aasta peale	Kr. 2.—	1 lehekülg	Kr. 30.—
1/2 aasta peale	„ 1.20	1/2 lehekülge	„ 20.—
Väljamaa tellimine	„ 3.—	1/4 lehekülge	„ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, 1/2 aastas Kr. 2.75.

Üksiknumbri hind 20 senti.

Naiste Hääl

Eesti Naisliidu Häälekandja

Ilmub üks kord kuus

TELLIMISE HIND:
1 aasta peale . . Kr. 2.—
½ aasta peale . . „ 1.20
Väljamaa tellimine „ 3.—

Toimetus ja talitus asub:
TALLINN, RATASKAEVU TÄN. 22
Avatud kella 12—2 Telefon 433-26
Üksiknumbri hind 20 senti

KUULUTUSTE HIND:
1 lehekülg . . Kr. 30.—
½ lehekülge . . „ 20.—
¼ lehekülge . . „ 10.—

Tellimise hind koos „Eesti Naisega“ — aastas Kr. 5.—, ½ aastas Kr. 2.75

Märts 1931 **Nr. 3** **V aastakäik**

Kasutage veel märtsi kuud!

Praegu üle maa käimas olev allkirjade kogumine perekonnaseaduse uuesti läbivaatamise ja parandamise palvele Vabariigi Valitsusele, nagu seda otsustas viimane naiskongress, pikendati kuni esimese aprillini. Selleks ajaks tulevad kõik allkirjade lehed saata ära Naisliitu. Rõõmustav on, et allkirjade kogumine edeneb hoogsalt, eriti aga neis kohtades, kus on peetud selgituskoosolekuid. See on ka päris loomulik. Pole ju arvatav, et keegi meist tunneks suuremat huvi küsimuse kohta, mis meil võõras, millega meie otsekohe kokku ei puutu, mis meile otsekohe lihasse lõiganud pole. Siiski peab kinnitama, et meil üldiselt naiste hulgas valitseb päris teadlik suhtumine uue perekonna õiguse küsimusse. Peame ju kõik iseenestele selgeks tegema, et seadus kui niisugune ei muuda veel mitte midagi meie harilikus igapäevases elus. Nagu praegugi, puuduliku ja iganenud perekonna seaduse maksvuse ajal, suurem osa meist, naistest, keda see seadus puudutab, elab ära oma elu, ilma et meil tarvitsekski teada, et on olemas mingi perekonna seadus, — nii saab see olema ka tulevikus, kui meil kord maksma peaks hakkama uus, ajakohane ja meile, naistele, täitsa vastuvõetav seadus.

Seadus ei määra ju ära meie igapäevast elu. Peame vaid ikka meeles pidama, et seaduste otstarve on meile kaitseks olla, kui meie elu loomulik olukord kuidagi rikutud on. Sellepärast ja ainult sellepärast peame ka meie, naised, valvel olema, et uus seadus, mis nii ligidalt puudutab naisi, mis ära määrab abielupoolte isiklikud ja varanduslikud vahekorrad, samuti ka vanemate ja laste vahekorra, — saaks sarnane, et iga naine, kes elu paratamatusel peaks vajama seaduse kaitset, seda sealt ka leiaks sarnasel määral, et tema ülesanded ja töö selle all liialt ei kannataks.

Senine maksev perekonnaõigus, samuti uue perekonnaseaduse eelkava, ei kindlusta aga naisele seda kaitset mitte tarvilisel määral.

Möödunud ilmasõda ja revolutsioonid on inimkonna loomuliku arenemise natuke sassi löönud. Tundub ju päris loomulikuna, et naine oleks pidanud enesele kõige pealt võitma kodanlised õigused, oleks pidanud enesele kindlustama iseseisvuse ka perenaisena ja abikaasana, — ühe sõnaga, oleks pidanud end eraelus maksma panema üheõiguslise isikuna mehe kõrval. Sellele alles oleks pidanud järgnema ka kodanikuõiguste kättevõitmine — poliitiline üheõiguslus.

Demokraatlistes riikides maksvusel olev valimisõigus, mis annab riigi elu ja korra määramise iga üksiku kodaniku kätte valimissedeli kaudu, läheb ju välja eeldusest, et kõik valijad on ometi täitsa üheõiguslikud ja ühevääršed isikud, kes valimisõiguse kaudu panevad maksma oma rippumatu, kaalutud otsuse. Praegu on aga olukord paljudes riikides selles mõttes vägagi omapärane. Peaaegu terves Euroopas on naisele antud poliitilised õigused ja riigi saatuse otsustamisel on tema arvamine just sama kaaluv kui mehe oma. Samuti kindlustab pea igal pool põhiseadus naise täielikku üheõiguslust ja ühevääršust mehega. Kuid tegelikus igapäevases elus, perekonnas eriti, on naine seotud kätest ja jalust, tal pole mingit otsustamisõigust, ja, mis elus paratamatult osutub kõige tähtsamaks, ta on ilma igasuguse ainelise iseseisvuseta. Sellepärast on päris loomulik, et igal pool, kus vajalik uue perekonnaseaduse väljatöötamine, naised selle vastu tunnevad suurt huvi. On teiselt poolt ka päris loomulik ja inimlik, et mehed oma huvide kaitsel järjekindlad on, ja kuna nad igal pool, nii parlamentides kui ka valitsustes, ikka veel

pea ainuvõimsad, on neil seda kerge läbi viia, kui naised küllalt energiliselt ei tegutse oma huvide läbiviimisel.

Siin, selle ajakirja veergudel, on mitmel puhul ja päris üksikasjalikult käsitatud niihästi meie maksvat kui ka uut kavatsetavat perekonnaõigust, on seletatud nende hüvesid ja pahesid. Praegu maksva perekonnaseaduse juures, mis naise asetab alaealise või nõdramõistuslise olukorda, et maksa meil üldse enam peatuda, kuna see on otsustatud asetada uuega, mille eelkava aga meid, naisi, kahjuks ka mitte ei rahulda.

Ma ei mõtle peatuda üksikasjalikult ka uue perekonnaseaduse juures, kuna seda siin, nagu öeldud, on juba tehtud ja seda väga asjatundlikult poolt. Uus perekonnaseadus ei saa meid rahuldada kõige pealt juba sellepärast, et ta lisab naisele uusi, raskeid kohustusi perekonna ülevalpidamisel, kuna ta aga jätab naise ilma õigustest, olulistest õigustest, mis need kohustused üles kaaluks.

e eelkava suurim hüve seisab muidugi selles, et ta ei käsitle naist enam alaealise, eestkostetava isikuna, kuigi kaaluvamate perekonnaasjade otsustamisel lõpusõna on ikkagi jäetud mehele, kuna naisele õigus jäetakse arvamiste lahkuminekute puhul pöörata kohtu poole. Kodusel viisil asja lahendamisel jääb ikkagi mees otsustajaks. Kuna aga arvan, et need küsimused, mis puudutavad elukoha määramist jne., suuri lahkuminekuid esile kutsuda ei saa, sest et nad enamikus on tingitud paratamatust olukorrast, ei taha selles näha seaduse olulisemat pahet. Seaduse hüveks tuleb ka lugeda seda, et üheõigusluse põhimõttel eelkava järele nii mees kui naine on kohustatud muretsema perekonna ülevalpidamise eest, kusjuures aga ka naise kodune majapidamise ja lastekasvatamise töö loetakse tema osaks perekonna ülevalpidamisel, teiste sõnadega, seda arvestatakse kui tasuvat tööd. See on muidugi suureks rahuldusekс igale naisele, kes oma terve jõu ja elutöö pühendab kodule ja sagedasti ka veel palgata tööjõuna mehe ettevõttele, ja tasuks selle eest päris tavaliselt tunneb end „armuleiva'' sõõjana mehe juures, tänu sarnasele kohtlemisele.

Aga kuigi uus eelkava nii meeldivalt tõotab hinnata naise tööd, ei muuda ta tegelikku olukorda ometi mitte, sest ka uue eelkava järele on mees ikkagi tegelikult ainuvõimas perekonna varanduse käsutaja ja valitseja, ilma et tal tarvitseks selle üle aru anda naisele. Samuti, olles eelkava järele kohustatud perekonna ülevalpidamiseks, vastutab naine kõigega mis tal on või mis ta teenib, võlgade eest, mis mees teeb oma äranägemise järele ilma, et ta vajaks naise nõusolekut. Sellega lõpeb üheõigusluse põhimõte, millele, juba meie põhiseaduse järele, pidi olema rajatud uus perekonnaõigus. Sellega ei saa meie, naised, kuidagi leppida.

Kas veel vähe on valatud pisaraid, sünnitatud kibedust ja meelehärma, tõugatud viletsusse naisi ja lapsi — tänu ülekohtusele perekonnaseadusele?...

Meie kõik loeme ju ajalehti. Sagedasti vilksatavad meie silmi eest mööda teated, kus talud, majad ja teised varandused, on läinud oksjonile. Nagu muuseas seisab sõnumi all veel paarirealine märkus: „laia elukommete tõttu'', või „peremees jõi talu maha'', või „andis suuri kohustusi''. Kui natuke tõsisemalt peatuda sarnaste sõnumite juures, siis näeme, et peaaegu iga sarnase sõnumi taha on varjatud terve kurbmäng. Perekond, — naine ja lapsed, — äkki peavarjuta, ilma mingi kindlustuseta ja seda peaaegu ikka ootamatult. Milline vapustav kurbmäng — kui sellele tõsisemalt mõelda. Ja need pole üksikud juhtumised, vaid praegusel ajal päris igapäevased nähted. Üksikud on aga ja jäävad ka üksikuks need juhtumused, mis mõnikord vastukaaluna ette tuuakse, et naine oma pillamisega hävitab perekonna ainelise järje. Kui aga vaatame elus ringi teadliku pilguga, siis näeme, kui palju heatahtlikkust ja armastust ning abielu ja perekonna õnne on maetud just tänu mehe ainuvõimsale seisukohale perekonna ainelistes küsimustes. Sest, nagu juba varem öeldud, seadust ei vajagi ju harilik, korralik ja õnnelik abielu. Õnneks on ka meil ikkagi veel väga väike nende abielude hulk, kus seadus peab appi tulema. See teadmine peaks aga küll igal kodanikul olema, et ta tarbekorral leiab kaitset ja abi seaduse kaudu. Ka abiellujal naisel ei tohi puududa see teadmine, kuigi abielu sõlmimisel ometi keegi ei oletagi, et just tema abielu võib ebaõnnestuda.

Meil armastatakse alati tulla väitega, et naiste poolt nõutud üheõiguslus ka perekonnasuhete korraldamisel mõjub hävitavalt perekonna ja kodu peale. Sellest on raske aru saada! Peaks küll ümberpöördult arvama, et praegune kodu on palju tundelikum igale vapustusele, sest seal on võim ühekülgne. Vastastikkusele usaldusele, vastastikkusele lugupidamisele ja üksteisega nõupidamistele ning ühistele ettevõtetele, millest huvitatud on ja milles teadlikud on mõlemad abielupooled, rajatud kodu seisab kindlasti palju tugevamal alusel.

Rootsi naised jõudsid sellele äratundmisele juba 1907-mal aastal, mil nad asusid ülemaalisele allkirjade kogumisele palvekirjale kuningale uue, ajakohase, üheõigusluse põhimõttele rajatud perekonnaseaduse väljatöötamiseks. Mõne kuuga oli neil koos üle 250.000 allkirja. Ja juba 1909-mal aastal moodustati kuninga algatusel komisjon uue perekonnaseaduse väljatöötamiseks.

Selle komisjoni töödest võtsid osa Rootsi, Norra ja Taani paremad ja tublimad juristid. Nende poolt väljatöötatud perekonnaõigus maksab nüüd juba aastaid kõigis Skandinaavia riikes ja üle aasta ka Soomes. Ei ole kuulnud, et nende riikide perekonnaelu või kodu oleks kannatanud üheõigusluse ja vastastikkusele usaldusele rajatud uue

perekonnaseaduse tagajärjel. Vastupidiselt kuuleme aga kõigil rahvusvahelistel naiste koosolekutel Skandinaavia naiste poolt, kui palju rahuldustunnet neis esile kutsub nende ajakohane perekonnaseadus, kui kasvatavalt ja täiendavalt see on mõjunud just ka naistesse, — kasvatades ja süvendades neis vastutustunnet kodu ja perekonna eest, kus nad ei ole enam ainuüksi töötajad, vaid mehe kõrval temaga üheväärsed kaasotsustajad kõigis nende väiksesse maailma — oma kodu — puutuvais küsimusis.

Ka meie Eesti naised, kelledele nii paljudeski asjus just meie mehed seavad eeskujuks Skandinaavia naisi, igatseme ja nõuame uut ajakohast perekonnaõigust. Meie igatseme seda just selles lootuses, et see aitab kindlustada meie kodusid. Meie põhiseadus lubab meile anda üheõiguslusele rajatud perekonnaõiguse; meie ootame selle lubaduse lunastamist. Oma kindlat tahtmist ses küsimuses kinnitame aga oma allkirjadega protest-palvekirjale Vabariigi Valitsusele!

Marie Reisik.

Nukumäng elava inimesega.

Teostunud muinasjutt Tuhkatriinust — see iluduskuninganna valimine. Noor tütarlaps, üks paljude tütarlaste hulgast, vaene töötegija šokoladivabrikus või kuskil mujal, ükskõik, — osutub ühekorraga väljatõstetuks teadmatusest, omataoliste hallist massist, kroonitud kuningannaks. Nagu nukust tulev liblikas omandab ta järsku sätendavad tiivad, liigutab neid ja lendab maailma, mis tema jaoks ühekorraga näitab lahkeimat palet, avab temale oma annid ja külvab ta üle tähelepanuga. Iluduskuningannaks kroonitu sõidab Pariisi tuhandepäise rahvahulga juubeldustest saadetuna, käib nooblimatel pallidel, elab nooblimas hotellis, külastab vastuvõtte ja salonge, kus teiste hulgas liigub isegi mõni aristokraatselt kõlava nimega daam, temale tuuakse annetusi, kingitakse lilli kuhjani ja ta tuleb tagasi triumfeeriva feena, kaasas mitu kohvrit elegantseimate tualettidega, nagu loeme igapäev oma nõndanimetatud soliidimast poliitilisest päevalehest. Siin kodus iluduskuningannat friseeritakse, veetakse, näidatakse ja tehakse temaga mitu imet, võib olla ta sõidab isegi Ameerikasse. Ta saab raha ja kingitusi ja võib olla isegi parema koha. Ja on silmapimestav väljavaade õnnelikku tulevikutaevasse — ta võib olla isegi abiellub rikka mehega, mis on ju kõigi naiselikkude unistuste kuldselt helkiv tipp.

Niisugune on iluduskuninganna sündimise ja lennu väline nägu. Et saavutada kõike seda toredust ja au, ei ole sel sätendaval ühepäevaliblikal vaja muud kui olla ilus, olla ilusam kui mõnikümmend või mõnisada — teist temataolist vaest putukat. Maailm, mis tavaliselt hirvitab naise inimsuse üle, on nüüd ühekorraga muutunud üliheldeks, avasüleliseks. Auavaldused, mis mees peab teenima suurte vaimujõu pingutustega, langevad siinkohal naisele rüppe iseenesest. Tal ei tarvitse isegi olla täiuslik absoluutse ilu mõttes, vaid ta peab mõistma seda, mis tal on, seada soodsaimasse valgusse ja olema hästi eestkostetud. Kui hea on ometi maailm, kui lähedane elu muinasjutule, kuna leidub siin neidsamu suurmeelseid jõudusid, kes, nagu too mullas puhkav ema, võimaldavad põlatud Tuhkatriinul esineda hõbedarüülisena kuningatütrena!

Peab olema pahur norija, kes niisugustel asjaoludel tihkab ja tahab veidi kitkuda õitega kaetud oksa, et nähtavale tuua okkaid. Tegelikult aga on siin õite all varjul isegi mürgiseid okkaid. Sest sisuliselt ei ole alandavamat naisele toimingut, kui niisugune tema ilu ümber löödav kära. Ei muuda asja, et naine mitte enamikus selles teadlik pole, vaid oma osavõtuga seda soodustab ja endale laseb meeldida, võib olla isegi tunneb rahuldust. Kahjuks ei reageeri mõnikord naise hingeline erksus tarvilisel määral porritallamise katsetele, nagu sedasama võime tähele panna ka meeste juures. Õieti ei ole aga midagi sisulist vahet elava kinokuulutusena linnatänavail rändava Patashoniks riietatud töötatöölise ja pappkrooniga kroonitava iluduskuninganna vahel, sest mõlemad on liikuvad nukud teaatris, milles lavastajaks — reklaam.

Sport, võimas keha kui ka vaimu arendamise vahend, muutub korruptsiooniks, kui teda hakkab oma huvides ära kasutama ärireklaam. Siiski jääb isegi niisugusel korral püsima saavutus omaette, inimtahte suur pingutus. Ilu, mida valitakse „kuningannade'' võistlusel, on teadliku töö tulemus ainult sedavõrt, kui ilu mõiste ühte võib langeda friseerimise, õmblemise ja näoravimise oskusega. See on väärtus alles õige suhteliselt võttes, kuipalju siin iseenesest jämedaid, erootilise meeldivuse tõstmise püüdeid on osanud õilistada inimese intellekt. Meil ei olegi tegu ilusaima väljavalimisega selleks kõige suuremate eeldustega inimlaste hulgast, vaid nende hulgast, kes endil arvavad olevat põhjust i l u s a nimele pretendeerimiseks.

Kuid mitte see külg pole siinkohal oluline, vaid hoopis teine. Nimelt, mis siin reklaam teeb oma ettevõtte minekuks ära kasutades noort inimhinge. Paljutõotavate lubadustega ja särava perspektiivi ettemanamisega meelitatakse see välja oma tavalisest ümbrusest, pannakse ta pea ringi käima igasuguste hiilgavate ettemaalimistega, mis aga tegelikult pole midagi muud, kui ühele ainukesele vaatu-

sele määratud kulissid. Mõni kuu hiljem tunneb noor inimene valusalt, kuidas teda on kurjasti tarvitatud, kuidas ta jääb oma saatuse hooleks. Lisaks veel see äriline ebasoliidsus, mis lubab kergel käel antud lubadused jätta täitmata.

1928. a. miss Euroopal, ungarlannal prl. Simonil võeti Ameerikast tagasijõudmisel ära kõik toredusesemed, mis tal äride poolt olid kanda antud. Manekeen oli oma kohuse täitnud, talle ei jäetud paari siidsukkigi. Samal või järgmisel aastal kogus keegi ettevõtja Pariisis kokku kümmekond misse, moodustas neist trupi, millega ta siis hakkas gastrolleerima mööda Ameerika linnu. Aga kui ettevõte loodetavaid kasusid ei annud, jättis ta kuski väikelinnas oma „naiskonna'' ilusti saatuse hooleks, ise rahadega põgenedes. Suuremate riikide kodanikud missid saadeti oma konsulaatide poolt poolvangidena kodumaale tagasi, viis noort tütarlast aga kadus Ameerika urgastesse.

Nurkaheitmine ja unustus tabavad vaest iluduskuningannat peale selle, kui ta on täitnud oma valgusreklaami osa. Muinasjutu Tuhkatriinu saab vähemalt õnnelikuks oma kuningapojaga, meieaja iluduskuninganna on ühepäevaliblikas, vaene olevus, kes varsti peab kogema, et temaga on heidetud vaid halba nalja. Ta on olnud mängukanniks mingisuguste jõudude käes, kes mängust kahtlemata oma kasu on saanud ja kellel temaga enam pole asja niipea, kui see mäng on kaotanud oma sensatsioonilise tõmbavuse.

Ajakirjadus, vähemalt selle tõsisem osa, pretendeerib kasvatavale mõjule noorsoo suhtes. Praegu on saavutatud seisukord, et igas lasteaias, igas naiskeskkooli klassis valitakse oma iluduskuninganna. Osalt süütu lapsemäng, osalt tulevase elusuhtumise alus. Tuleb meele veel üks asi. Mõni aasta tagasi korraldati keskkooli õpilaste hulgas ankeet, kus üheks küsimuseks oli seatud tulevikusoov, milleks keegi tahab saada. Mõnes tütarlaste keskkooli kõrgemas klassis oli suur protsent ihaldanud olla ilus, saada kinonäitlejaks. Tolkorral luges ajakirjandus niisugustele pealiskaudsetele, kerge elu, rikkuse ja lõbu ihkajatele noortele leviite, neid noomiti ja soovitati rohkem tõsidust ja idealismi. Nüüd tehakse kõik, et noortes lämmatada viimaseid tõsiduse ja idealismi idusid. Ajaleht ei ole kasvataja ega mõjutaja, ta on lihtsalt äriline ettevõte, mis tahab elada ja on õigustatud oma paremaks äraelamiseks kasutama kõiki shansse. Iluduskuninganna on massipsükoloogial mängimiseks hõisketega tervitatav nukk, mispärast mitte kasutada teda. Mis puutub asjasse, et siin sünnib pühaduse teotus — hirvitamine elava inimese hinge üle. Äri on äri.

Helmi Jansen.

Kirjanduslikke uudiseid.

Mait Metsanurk: Fr. Arraste & pojad.

See enne jõuluid ilmunud suur romaan on möödunud aasta ilukirjanduslikus toodangus kogukamaid ja kahtlemata ka kaaluvamaid teoseid. Küll ei anna M. Metsanurk seegi kord veel oodatud parimat: meisterteost, mida saaks nautida täitsa häirimatult; kuid ei saa salata, et ses romaanis esinevad üllatavalt vähesel määral kõnealust kirjanikku tavaliselt iseloomustavad ebavoorused: hõredus, liigne sõnaderohkus ja sentimentaalsus. Need ebavoorused annavad endid küll veel tunda, kuid on ilmne, et autor on püüdnud neist jagu saada ja et see on tal õnnestunud. Muidugi oleks ju romaan võinud olla näiteks veelgi tihedam, ent ka praegusel kujul on see täitsa vastuvõetav ega ole nii piinavalt ärritav kui kogu senine Metsanurga toodang sellele autorile omase laialivalguva sõnaderohkusega. M. Metsanurk, nagu ammu teame, ei suuda väljenduda täpselt, pregnantselt ja kokkusurutult. Ta on kirjanikke, kellele aine selgub alles kirjutamisprotsessi kestvusel, kes ei paku lugejale mitte oma vaimlise loomingu valmistulemusi, mitte kristalliseerunud t u u m a, vaid tuuma ühes vormitu koorega (kui tohib tarvitada sellast võrdlust), s. t. tõdesid ühes kogu nende saamislooga. Nobedama vaimlise seedimisega lugejat võib sellane kirjanik hõlpsasti tüütada oma pikalisusega ja saamatusega, mis vajab kümmet lauset seal, kus jatkuks ühest.

Kuna Metsanurga tüüpi kirjanikud sageli hakkavad endi vaevaga leitud — või alles otsitavaid — tõdesid liigse innuga korrutama, siis kipub nende stiil muutuma kontuurituks, kipuvad nende laused kaotama teravuse ja selguse. Metsanurga vastne romaan on küll võrratult vähem ähmane ja laialivalguv kui paljud tema eelmised teosed, kuid siingi veel kohtub ülearust, iseenesestmõistetavat, mõnikord šabloonilist.

Stiililiste üksikasjade juures peatudes võiks nentida, et romaan lugeja tähelepanu muuseas väsitab näiteks asjatute võrdluste rohkusega. Tõsi küll, võrdlus on kujunenud kirjanduses üheks tüübilisemaks plastilisust taotlevaks tehniliseks võtteks; kuid nagu palju muudki, on võrdlus — vä-

Torm veeklaasis.

Randlastena peaksime tundma tormi merel. Oleme näinud teda möllamas igal aastaajal. Torm on meie teadvuses nagu mingi kohutav jumalus, kelle armust võime olla või mitte olla: põhja vajuda või pinnal püsida.

Põhjamaa rahvana kanname jäiseid tormipuhanguid eneste hingeski: oleme enamasti ikka pilvpahurad ja sünged, nagu sügisteavas.

Vihastudes vulistame solvesõnu, nagu vulkaan tulist laavat.

Pussiga vehkleme küll vähem, kui lahetagused hõimud. Võib olla selle tõttu, et meil ei osata teha küllalt vahedaid pusse.

On asju, mille nimel maksab vihastada, peab vihastama õieti palju kõvemini, kui seda suudab meie jahedavõitu veri.

On mingi veidrus meie vaadetes: kaamel jääb meil sageli silmapaari vahele, sääske kurname hoolega, suurima innuga.

Oleneb vist küll sellest, et sajangute kestes oleme olnud sunnitud tegelema vaid pisiasjadega, kuna suuri probleeme lahendasid meie eest teised.

Nii meeldibki meile tänapäevani kääbuslik ilm: tillukesed tehingud ja kavad kõige pealt.

Elame võimsa mere ääres ja lavastame tormi veeklaasis — ajaviiteks.

Kuidas vesi ka ei kihiseks ja ei keeks klaasis, hävingut ta ei tähenda kellelegi, väljaarvatud mõni putukas.

Sipleme pikemat aega juba majanduskriisi hundiaukudes. Senini pole veel ilmunud päästjat, kuigi mõnigi mees unistab lunastajakarjäärist.

Populaarseks saaks kindlasti see, kes lahendaks, näiteks, tööpuuduse keerdsõlme ligikaudugi, sobivalt riigile ja rahvale; kes mahutaks mingisuguse töö kallale nood tuhanded sõrmed, mis lebavad jõude kodaniku rüpes ja aitavad tihendada meie riigi juba paksu raskustevõrku.

Ja-jah! Selliste rahutute käte arvel tuleb luua kombinatsioone, nagu keerulises malepartiis: vallandada siit ja rakendada senna; vabastada vabrikust, ja juhtida kultiveerima soid. Korraldada hädaabitöid, jagada abirahasid. Eelistada naisi odavama töö juures ja peletada neid eemale tähtsama töö juurest nagu katku.

Nii jah: eelistada meest ja hoiduda naise eest! Siin ta on see ülima majandustarkuse alfa ja oomega, algus ja lõpp: naine ärgu kippugu mehe tööaladele.

Naine täitku vaid Looja normaalprogrammi kure vahetalitusel.

---

hemalt sel kujul, nagu seda tarvitab meie kirjanikkude vanem põlv — muutunud kulunud ja iganenud võtteks, mis ei suurenda plastilisust, vaid vähendab seda. Eriti maksab see teose kohta, mis nagu „Fr. Arraste ja Pojad" käsitleb ajajärku ning aktuaalseid probleeme. Sellases teoses tunduvad võõra ollusena isegi enam-vähem värsked ja hästi leiutatud võrdlused, kõnelemata šabloonilistest või väheütlevaist, millisse liiki kuulub teoses esinevate võrdluste enamik. Olgu lühidalt mainitud, et niisama vananenud ja tarbetu võte on nägude (ja tubade) üksikasjaline kirjeldus, mis plastilise pildi asemel annab ainult hulga sidumatuid detaile. Üksainus iseloomustav joon looks kahtlemata elavama pildi kui hulk igavaid üksikasju.

Mis puutub Metsanurga sentimentaalsusse, siis on seda kõnesolevas teoses püütud tunduvalt looritada, kuid ometi on sellega märgatavalt immutatud nii autori suhtumine ainesse kui ka peategelase isik. Ja vaevalt saabki see teisiti olla sellase juba kindlasti väljakujunenud kirjaniku juures, kelle olulisemaid ja iseloomustavamaid omadusi just on sentimentaalsus nii elusse kui ka üksikutesse elunähtustesse suhtumuses. Puhtmetsanurgaliku sentimentaalsusega seltsib ka kõnesolevas romaanis nagu sama autori varemaski toodangus „meditteerimise" (nagu autor seda siin mõnikord nimetab) ning „ajatlemise" (autori vastleiutatud lemmiksõna kõne all olevas romaanis) tung, mis võib tõusta mõnikord sügavale küündiva juurdlemiseni, võib aga ka — kahjuks — liig sageli! — laskuda odava filosofeerimiseni, olgu või sellase elutu kuju suu läbi nagu raamatukaupmees Pikksaar.

Sellega jõuame romaani tegelasteni. Elulisemaid ja usutavamaid neist on mõningad episoodilised igapäevaste inimeste kujud, siis vana Fr. Arraste ja tema poeg Max. Peategelane Joosep, Fr. Arraste teine poeg, aga tundub ebausutavana, paiguti on see kuju otse karikatuurlik oma sentimentaalse ja veidra ellusuhtumusega. See kuju ei moodusta pealegi ühtlast tervikut, vaid esineb seguna mitmesugustest erinevatest ollustest; kokkuvõtlikult iseloomustades on Joosep Arraste noor mees Taaveti laulusid armastava rauga heitunud hingega.

Teose sündmustik on aga maitsele vastu tulles keerukas, lõpp pealiskaudset lugejat rahuldavalt õnnelik, Joosep Arrastet võiduleviiv, kuigi mitte seesmistel põhjustel, vaid puhtmehaaniliselt. Iga

Nooremad tüübid ravigu ilu, õppigu prantsusekeelt — igaks juhuks...

Muu kõik on praht! Kutse, inspiratsioon, eriline kalduvus selleks ehk teiseks tööks — see võib ju olla ainult meestel.

Umbes sarnaseil kaalutlusil vist korraldaski üks terava peaga majandusmees abielulisile naisametnikele ankeedi nende perekondliku jõukuse kindlakstegemiseks.

Milleks seda õieti algatati, jäigi saladuseks. Avalikult aga kinnitati, et mitte naisametnike vallandamiseks.

Siis ajaviiteks või? —

Mõni aeg tagasi käis anekdoodina ringi jutt ühest kaasaegsest kantseleilõvist, kes töönappuse tõttu hommikuti ametisse siirdudes visanud tunnikese-teise märki paberilõikamiskääridega seinale.

Vaadake, säärane „hädaabitöö" on veidi ebaratsionaalne, sest rikutud seinapaber võib silma hakata riigikontrollile, kes — tema auks öeldud! — on meil vooruslikumaid asutuisi: ta ei jäta näo ette tõmbamata ka mikroskoobilisemaidki eksimusi.

Parem käärispordist on kindlasti paberimääramine igatseltsi. Siis jäävad tegevusest jäljed töörohkuse demonstreerimiseks ja koondamiskatku eest konserveerumiseks. Selles pole kahtlust.

Nii läkski välja käsk: saagu täpselt kaalutud kõik abielulised naisametnikud tolle vara suhtes, millist sööb koi ning rooste meeleldi.

Selle käsu puhul tõmmati ajakirjanduses ekstra liistule kurikuulsad „direktorite prouad", kes nagu aplad ema-sarvloomad muistses Vaarao unenäos õgivad ära oma suguõed ja ei mõtlegi kord küllastuda tost saagist...

Kahju, et Vaarao ei näinud unes ka härgi... Need võivad samuti olla aplad, või veel suuremal kraadilgi. —

Unenäolikult salapäraseil põhjuseil igatahes piiluti veidi perekondlikku leemepatta, hilbukasti ja isegi voodiserva alla (piltlikult öeldes muidugi!): et kas ei leidu seal midagi ülenormilikku või nii. Äkki mõni pere sööb raasuke rohkem, kui just hädapärast vajà hinge seeshoidmiseks! Või keegi kannab kaht särki seljas pakase eest kaitseks. Ehk käiakse teaatris, kontserdil või „sooritatakse" midagi muud, elatismiinimumile mitte vastuvõetavat. Kui naine ka teenib, siis võib perekond ju uppuda liialdusse. Ja sellest tulebki kriis ning kõik muud hädad. Naine on ju kõige kurja juur maailma loomisest saadik.

Esiema Eeva õuansöömisest pärisime rumala harjumuse alatasa midagi hammastega jahvatada. Tolle närimiskire tõttu meie piilumegi naabri patta.

---

peatükk, iga episood suubub targutavasse moraaliõpetusse, nagu juba paaris sama autori eelnenud teoseski. Vististi jätavad paljud lugejad need õpetussõnad lugemata; jah, võib julgesti oletada, et hea hulk lugejaid vahele jätab kõik tegelaste kõnelustesse kätkestud targutused, jälgides teose puhtsündmustikulist külge, et sellest ise teha oma järeldused ja kokkuvõtted. *M. Sillaots.*

Üks igapäevane lugu.

(Järg ja lõpp.)

Päevad kuni reedeni, nende kokkusaamise päevani, möödusid. Kell oli peale nelja ja Bill istus oma laua juures, oodates telefoni helisemist, kui Anita temale helistas: „Bill, ma olen Antonio kohvikus ja siin on väga vaikne; kui ruttu sa saad tulla?" — —

— „Otsekohe," vastas Bill. Kohtamise koht oli päris kontori ligiduses.

Bill istus sohvale naise juurde. „Sa näed väga kena ja terve välja," ütles ta, „hea on sind jälle kord näha."

„Ka minul on heameel sind näha, Bill. Ja ma olen rõõmus, et mu uus kleit sulle meeldib — sa vist tahtsid mulle seda öelda, — ja ma loodan, et sa mind sellepärast väga kergemeelseks ei pea."

Bill silitas naise kätt. „Sa näed ikka ilus välja, Anita," ütles ta. Siis, meelde tuletades Franklin Johnsi küsimusi, kas ta oli kunagi teravalt arvustanud oma naist, tuli temale meelde terve olukord ja ta küsis kiirelt: „Kuidas on advokaadiga — oled sa omale juba kedagi leidnud?"

„O ja," ütles Anita rõõmsalt: „Ma võtsin oma advokaadiks Jimmy Webster'i."

— „Jimmy Webster'i?" Mehe otsaesine tõmbus kortsu. „Kuid tema on meie hea sõber — meie tunneme teda nii hästi. Ma arvan, sa oleks pidanud kedagi teist valima, Anita."

— „Aga mis ma pidin tegema Bill? Sa ise käskisid mind leida advokati ja kõik ütlevad, et Jimmy on väga osav. Sa oled seda isegi öelnud."

Bill ohkas ja imestanult hõõrus ta oma otsaesist. „Ma arvan, et asi on ka korras. Mul oleks ainult kuidagi rohkem meeldinud, kui su advokaat oleks meile võõraks." Ta tundis eneses arenevat mingit rahulolematust, isegi nagu haavatut tunnet, kuid ta oli otsustanud jääda sõbraks Anitaga. „Nii siis," ütles ta, „ma

Tõepoolest: miks ei eemaldata meil operatsiooni teel kogu seda seedimisvärki? Miks ei osata veel seda, kui juba osatakse varvas paigutada nina asemele iludusravi ülesannetel?

Ülikool teeb rahvale soliidid kulud, aga pole veel leiutatud toitvaid tablette ilmaruumist püüetavast ainestikust, et võiksime elada vaid — õhust... Hale!

Siin meie nüüd seisame kogu oma majandustarkusega keset teooriate Paabeli-segadust ja pureleme: mehed meestega, naised naistega ja vaheldusekс — kirju reana.

Paljutõotav ankeet on kah osutunud seebimulliks, nagu tuhat muud eluvõõrast, paberlikku plaani.

Kui vallandada kõik naised, kelle liighüvede nimel on murtud piike, siis ei kustuta see veel kaugeltki meie suurt töönälga: naisi, kes teenivad samal ajal mehega, osutus liig vähe.

Ankeedi järele vaid 940 hinge. Ja ainult 239 neist on vabakutseliste meeste kaasadena enam-vähem majanduslikult kindlustatud, s. t. ei tarvitseks — kõrvaltvaataja arvates — mitte teenida.

Teistel on teenimine vajaduseks just perekonna huvides.

Maksis siis selle näputäie naiste pärast korraldada kulukat, aegasöövat ankeeti, kuna meil tulumaksulehed olemas, kust võib hankida andmeid?

Maksis närveerida perekondi, kelledel niikui-nii koondamistont asub kukil juba pikemat aega!

Oli meestel tarvis lavastada tormi veeklaasis ja selle kaudu ässitada naist naise vastu; ajada segi meie nii üksmeelne, sirgjooneline vaimne front, mille võlu tähe all elasime äsjamöödunud naiskongressist saadik.

Kõigi järjekindlalt, edumeelselt ja kultuuriliselt mõtlejate kodanike suurimaks võõrastuseks salgame vabatahtlikult maha ühe naisliikumise tähtsamaist alustest: naise õiguse töö peale, kõrvuti meeskodanikuga. Salgame maha väga pealiskaudsel kaalutlusel, sest mitmelegi meist on paistnud nii lihtsana ja kergena lahendada tööpuudust ainsama löögiga, s. o. abielunaise vallandamisega palgalisest ametist.

Ning tolle veidi naiivi oletuse tõttu on mitmed naised innuka südidusega aidanud meestel lavastada tormi veeklaasis, oodates selle tagajärjeks suurt pööret paremusele.

Oleme tüsedad rannatarid ja ometi ei taipa õieti teha vahet tormi ja tormikese vahel. Kahju!

Julie Steinmann.

---

oletan, Jimmy seadis kokku selle lahutuslepingu." Ta kummardus ootavalt naise poole.

— „Ja, samuti kirjutas ta mu kaebekirja. Mul on mõlemad kaasas. Ma ütlesin Jimmy'le, et meie kokku saame ja ta ütles ma peaks paberid kaasavõtma ja lepingule sinu allkirja võtma."

„Väga hää," ütles Bill. „See läheb ju kiiresti." Anita ulatas temale sinika ametliku paberi ja ta hakkas seda lugema. Leping, nagu ta varsti taipas, oli kokku seatud selges keeles, kuid sisult eriti keeruline. Kõige pealt oli seal ära märgitud nende lahutuse asjaolu ja sellele järgnesid tingimused, milledes nende edaspidine elu oli kindlaks määratud. Mees oli selle järele kohustatud maksma naisele iga kuu kolmsada kakskümmendviis dollarit tema ja lapse ülevalpidamiseks. Annette jäi alati ema juurde, kuid Bill'ile lubati külastada tütart igal teisel pühapäeval.

— „Miks igal teisel pühapäeval?" küsis Bill.

Anita kõhkles. „Ja, vaata, meie Jimmyga arutasime seda küsimust ja jõudsime otsusele, et nii on kõige parem. Ega sul midagi selle vastu ei ole, eks?"

— „See on väga harva," nurises Bill. „Ma tahaks, et ta mõnikord üks kuu või paar minu juures elaks."

— „Oh, loe edasi," ütles Anita. „Ära selle üle nii pikalt kõnele. Kui sa arvad, et see pole õiglane, et sa tuled vaatama oma tütart igal teisel pühapäeval, siis ma mõtlen selle üle järele ja võib olla võime meie seda muuta."

Billi suumusklid lõdvenesid naeratuseks. „Muidugi. Nii on see parem." Ta luges edasi seaduste rägastikus, mille järele lõpuks lepingu kohaselt nende maja, nende auto, nende vähesed aktsiad, kõik mida nad olid kogunud oma tööga, oli loetletud ja ära määratud. Paaril korral raputas ta oma pead.

Anita küsis murelikult: „Milles seisab asi?"

— „Midagi," ta raputas jälle pead. „Ma arvan, see on ju kõik õige, aga —" ta oli lugenund edasi, oli jõudnud paragrahvini, millest selgus, et Bill oma uuesti abiellumise puhul peab tegema testamendi, mille järele tema surma puhul Annette peab pärima ühe kolmandiku ta varandusest. „Ütle mulle, mis jaoks sa panid siia selle paragrahvi?"

— „Millise?" küsis Anita ja kummardus üle laua tema poole.

— „Selle!" ja vihaselt näitas mees sõrmega mainitud paragrahvile. „Ma arvan, see oli sinu poolt väga mõtlematu, et sa sarnase asja võtsid sellesse dokumenti. Sa peaks ometi teadma, et ma Annette't nii-

Tänapäeva naisi.

Jane Addams.

(Kaanepildi juurde.)

Juba kaheksateistkümne aastaselt nägi rikka töösturi ainuke tütar, et elus ei valitse mitte õiglus, vaid rikkuse ja vägivalla võim, et elus kergemini edasi saab jõukas kui vaene, et teadusevarad on nende päralt, kes endile saavad lubada koolide ja ülikoolide kulud, et tervishoidlised elutingimused on ainult väikse osa inimkonna päralt, et lugematud koduta ja halvasti toidetud lapsed lähevad hukka suurlinnade vaestes linnaosades. Kihutatud kaastundmusest ja ühtlasi põlevast soovist pehmendada sotsiaalset õiglusetust, asutas ta Settlement'i, see on maja, kus kõik rõhutud ja alandatud, kust nad ka ei tuleks, — kaugetest maadest, suurlinna urgastest, vabrikutest ja äridest, leiaksid kodu, mis neile asendaks kooli, vanemate maja ja perekonna, kodu, kus igaüks on ühteviisi tervitatud, ühteviisi hinnatud ja kus igaüks leiaks nõu ja abi.

Hull House Chicagos oli Jane Addams'i esimene sotsiaalne looming. Nüüd on see leidnud lugematuid järelaimdusi, ta on saanud nagu üheks verstapostiks hoolekandeasutuste alal. Hull House'i lugemistubadest, kooliruumidest, teaatri- ja kontsertsaalist, joonistamissaalist, tema lasteaedadest, on läbi käinud lugematud hulgad lapsi, noori, täiskasvanuid, kooliõpetajaid ja hoolekandetegelasi. Kõik, kes kunagi käinud ses majas, ei saa seda unustada, nad ei unusta ka selle alati lahket, alati abivalmit, väsimatut asutajat, kellel leidub igaühele lahke sõna, julgustus ja hea nõu.

Varsti jõudis Jane Addams äratundmisele, et sarnane hoolekandetegevus suudab vaid pehmendada neid hädasid, mida loob praegu valitsev majanduslik kord. Ta kirjutab mitmed uurimistööd, peab lugematuid kõnesid hoolekande tegevuse ja ülesannete üle ja võidab kogu Ühisriikide edumeelsete ringkondade poolehoiu.

Naisliikumise tulise pooldajana võitleb ta naise õiguste eest, — tal on ka siin suur edu ja ta suure sallivuse tõttu tunnustavad teda ühtlase heameelega nii tagurlased kui radikaalid.

Selles väsimatus võitluses naise seisukorra parandamise, koolide arendamise, lasteaedade ja sõimede asutamise eest, tabab teda ilmasõda 1914.-mal aastal. Euroopa sõda ei jäta teda tegevusetuks Chicagosse. Koos Aletta Jacobs'iga püüab ta rohkearvuliste naiskoondiste kaudu kokku viia naisi vaenulikkudest riikidest, kihutab neid võtma eitavat seisukohta sõja vastu. 1915. aastal juba on ta vastasutatud rahvusvahelise Rahu ja Vabaduse Naisliiga juhataja ja külastab koos kahe mõtteosa-

---

sama hoian nagu sina ja et ma valmis olen tema eest sama hästi hoolitsema, kui sina."

Anita ajas end sirgeks. Tal oli haavatud ilme. „Aga ma lasin selle nimelt sissevõtta. Ja Jimmy ütles . . ."

— „Ma tean," hüüdis Bill kibedalt. Oma jutuajamisest Franklin Johns'iga teadis ta väga hästi, mida üks advokaat ütleb neil tingimusil. „Kuid mulle see ei meeldi. Ma usun, niipalju sa ikkagi peaks mind tundma, et võiksid mind usaldada sarnases küsimuses. See on nii haavav ja alandav."

Anita oli väga külm. Ta sinistes silmades leegitses võitluse himu.

— „Ma ei saa sinust aru. Ma ei näe selles midagi haavavat."

— „Aga kas sa siis ei mõista," seletas Bill ainult näiliselt kannatlikult, „et sa sellega oletad igasugu võimalusi? Kõige pealt oletad sa, et ma uuesti abiellun, mis on äärmiselt ebausutav. Sa oletad edasi, et kui ma abiellun, — siis naine, kellega ma seda teeks, on nii alatu, et röövib paljaks minu ja ka mu tütre Annette minu surma puhul, kui mul siis üldse midagi on; edasi oletad sa, et ma nii selgroota olen ja lasen enese paljaks röövida ja et sina sellepärast pead kaitsma Annettet oma koleda isa ees — ei!"

Anita vaatles teda. Ta oli nüüd tõsiselt haavatud „Bill, ega sa ometi ei oota, et ma sulle igas asjas järele annan?"

— „Hea küll," ütles mees. „Ei maksa ju vaielda, aga see osa tundub mulle ülekohtusena." Ta pani paberi kokku, öeldes: „Ma kirjutan sellele alla kontoris."—

Anita algas tõsiselt: „Kui sind tõesti nii väga haavab see osa, mis puutub sinu testamenti — siis võid sa selle maha tõmmata."

— „Väga hää." Mees oli rahul. Ta võttis välja oma sule ja tõmbas maha ebameeldivad read nii et nende asemele jäi lai must tindi joon. „Ma otsin ühe tunnistaja ja kirjutan siis alla."

— „Jimmy ütles, et ei ole vaja tunnistajaid ja et ma lepingu kohe jälle kaasa viiks, selleks et aega võita."

— „Nii," Bill kahtles. „Aga ükskõik." Ta laotas paberi lauale ja kirjutas sellele alla.

— „Nüüd, — kus on su kaebtuse ärakiri? Äärmiselt halva ümberkäimise alusel kokkuseatud, eks ole?"

— „Kole, eks ole?" küsis naine, ulatades temale kirja. Ja seda lugedes nägi mees, et ta oli olnud upsakas, kangekaelne, alati urgitsev, nurisev, alandav ja et . . . — „Nüüd siin," hüüdis ta ja vaatas teravalt

lisega kõiki Euroopa juhtivaid riigimehi rahupooldajate naiste esitajana.

Jõudnud tagasi Ameerikasse, organiseerib ta seal abiandmist sõjakannatajaile, organiseerib Ameerika naiste hulgas rahu liikumist, reisides linnast linna ja kõneledes seal sõja vastu. Ameerika osavõtt sõjast lõpetas kõigi rahupooldajate organisatsioonide tegevuse, Jane Addams aga ja ta mõtteosalised ei lase end hirmutada valitsuse ähvardustest, vaid jatkavad avalikult oma rahu propagandat. Sõja lõppedes andus Jane Addams täie hingega toiduainete muretsemisele Euroopa nälgivatele rahvastele. Koos Hoover'iga reisib ta läbi pool Euroopat ja organiseerib abiandmist, siis 1919. aastal kutsub ta Zürichi kokku Rahu ja Vabaduse Naisliiga konverentsi ja sealt sõidab ta delegatsiooniga Pariisi, et protesteerida Versailles'i rahulepingu punktide vastu, milledest paljudki tundusid temale ülekohtused. 1921. aastal külastab ta Gandhi't Indias ja käib tutvumas hiina naiste olukorraga ning pöörab siis tagasi Ameerikasse.

Kogu aeg aga, mil ta nii energiliselt tegutses rahuliikumise alal, ei jäänud ta eemale oma nooruse loomingust — Hull House'ist. Seal on ta täitsa omas kodus, tööliste hulgas, majas, mis jagab palju valgust, soojust ja rõõmu. Seal ta elabki, kui ta just ei viibi mõnel kõnereisul ja seal pühitses ta hiljuti oma 70-mat sünnipäeva, mida temaga kaasa pühitsesid kõik, kellel kallis inimkonna edu ja paremad püüdmised.

Ringreisu muljeid naisorganisatsioonelt.

Naisliidu juhatuse sellekohasel otsusel külastasin detsembris ja jaanuaris Liidu liikmeks olevaid organisatsioone.

Minu külaskäigu eesmärgiks oli 1) tutvuneda organisatsioonide tegevusega, 2) luua isiklikke suhteid organisatsioonide juhtivate tegelastega, 3) korraldada kõnekoosolekuid uue perekonnaseaduseelnõu tutvustamiseks allkirjade kogumise otstarbel.

Külastades organisatsioone Liidu esindajana, sain igalpool sooja vastuvõtu osaliseks. Reisu vintsutused ja külm ununesid pea vesteldes soojas toas organisatsioonide tegelastega.

Naisseltside ja naisühingute ümber on koondunud nii maal kui linnas edasipüüdjaid, avara silmaringiga teadlikke naisi. Liikmete koosseis on väga mitmekesine. 20-aastased noored neiud töötavad käsi-käes vanemate tegelastega.

Ilmavaatelised lahkhelid ei takista naisi töötamast ühes organisatsioonis, kuna naisseltsid ja naisühingud seisavad väljapool poliitilisi erakondi.

---

naise otsa, „Kunas olen ma sind sõimanud sinu sõprade juuresolekul?"

— „Ja, näed," naine oli vähe häbelik, „mul pidid ju olema mingid põhjused. Alguses ei tulnud mulle midagi meelde, kuid lõpuks ma mõtlesin seda korda, kui meie koos Fredericksidega sõitsime Montreali ja jõudsime selle hirmsa väikse võõrastemaja juurde, kuhu ma ei tahtnud sisseminna. Siis sa ütlesid: „Jumal küll, kas sa arvad et siin nurga taga sind ootab mingi tore hotell — on juba hiline öö."

„Aga, Anita, seal oli igatahes lõbus, mis?"

— „Oli suurepärane, kui meie kord pärale jõudsime."

Bill kummardus ta poole: „Meil oli ikka mõnikord palju lõbu ja rõõmu koos, eks ole, Anita?"

Naine silitas ta kätt ja vaatas teisale: „Kallis, meil oli tore."

Bill köhatas ja haaras jälle kaebekirja: „Mis see siin on raadio üle?" küsis ta vähe aja pärast.

Anita naeris. „Kas sa ei mäleta? See oli vast kuu aja eest. Helen Ayres ja Molly Waves olid meie pool ühel pühapäeva pealelõunal. Meie kuulasime just midagi väga head ja huvitavat ja siis tulid sina tuppa ja keerasid raadio kinni."

Mees mäletas. „Aga mul oli esmaspäevaks teha suur ja tähtis töö äri jaoks ja mul oli ainult kaks tundi aega selle jaoks. Helen ja Molly said sellest aru. See polnud ju sulle alandav."

— „Aga mis vahe selles on?" küsis Anita rahulikult.

Muidugi polnud ju selles mingit vahet. Ta pani kaebekirja kokku. „Nii siis," ütles ta aeglaselt. „Ma arvan, see on siis korras."

Anita naeratas. „Ma püüdsin olla võimalikult pehme."

— „Ja," ütles Bill. „Ja, ma mõistan."

Naine vaatas oma käekella: „Ega see kaebekiri ju midagi ei tähenda."

— „Ei," vastas mees, „See ei tähenda midagi."

Anita vaatas jälle kella.

— „Ma pean minema, Bill."

— „Hüva." Mees maksis arve.

Nad läksid välja. „Ma tulen vähekese sinuga."

Uulitsanurgal peatusid nad. Mees hüüdis taksiauto ja ütles: „Nii siis, ütle Jimmy'le, et mulle ei meeldi see, et ma võin näha Annettet ainult igal teisel pühapäeval."

— „Ma ütlen temale seda. Meie mõtleme veel selle üle."

Organisatsioonide tegevus on koondunud peaasjalikult talvekuudele. Algab sügisel ja lõpeb kevade tulekuga. Igavail, pimedail talveõhtutel on organisatsioonid paljudele parimaks meelelahutajaks, edasiarendamise paigaks ja teiseks koduks, eriti juhul, kui seltsil omad ruumid. Liikmete omavahelised koosviibimised, loengud, vaielusõhtud ja kursused on vahendiks lähemate sidemete loomisel liikmeteperes.

Viimastel aastatel tekkinud tihe organisatsioonide võrk üksikutes maakohtades mõjub sageli takistavalt produktiivsele organisatsioonide tegevusele. See annab ennast tunda kohtades, kus ühed ja samad tegelased tegutsevad mitmes organisatsioonis korraga ja seega killustavad oma jõudu.

Ka ei ole raske majanduslik aeg jätnud mõju avaldamata organisatsioonide tegevusele. Rahapuudus annab ennast tunda eriti maa organisatsioones.

Pidudele, mis varem olid sissetuleku allikaks, tuleb viimasel ajal sageli juure maksta. Korjandused, loteriid jne., ei anna samuti pea mingisuguseid tagajärgi, kuna tänapäeval eriti maainimene peab arvestama iga väljaantava sendiga.

Kuid vaatamata kõigile püüavad organisatsioonid üle saada raskustest. Organisatsioonide eesrinnas sammuvail naistel on selgena silmade ees siht, kuhu poole püüda. Ja see siht on kõigil ühine, erinevad vaid meetodid sihi saavutamiseks.

Ainelistest raskustest püütakse saada üle, pühendades suuremat tähelepanu organisatsiooni sisemisele tegevusele, liikmete omavahelistele koosviibimistele, kõneõhtutele ja algatustele, mis ei nõua suuremaid rahalisi väljaminekuid.

Tähtvere Naisselts on püüdnud näiteks tõsta oma liikmete kirjanduslikku tasapinda, korraldades kirjandusõhtuid, mis leidnud liikmeteperes suurt poolehoidu. Helevust ja meeleolu loob Tähtvere naistele ka seltsi laulukoor.

Vana Kuuste Naisselts oli minu külaskäigu ajal agaralt tegev kangakudumisega. Oli tarvis lõpetada kursustel alustatud kangaid.

Loengud ja kõneõhtud leiavad Vana Kuustes suurt poolehoidu, millest tunnistust andis minu sealviibimise puhul korraldatud kõneõhtust osavõtt.

Valga Naisselts paneb suurt rõhku liikmete enesearendamisele. Korraldab omavahelisi koosviibimisi ettekannetega, teeõhtuid kutsutud külalistele ja avalikke rahvakoosolekuid. Kutsehariduse tõstmiseks korraldab selts kursusi. Hiljuti lõppes Liidu majapidamisinstruktori juhatusel töötav majapidamiskursus.

Narva Naisselts pühendab oma üldise tegevuse kõrval tähelepanu liikmete keeleoskuse tõstmisele. Praegu töötavad seltsi juures prantsuse ja vene keele kursused.

Mitmed vanemad, või jõukamad naisorganisatsioonid juhivad ettevõtteid, mis nõuavad suurt jõupingutust. Nii on Tartu Naisseltsi peatähelepanu pööratud kutsekoolile ja käsitöökojale. Naisseltsi käsitööd ei ole tuntud mitte ainult Tartus, vaid kogu Eestis.

— „Suur tänu. Ja meie jääme sõpradeks, eks ole?“ küsis ta.

— „Aga muidugi,“ vastas naine. „Ma kõlistan sulle kunagi, kui ma jälle linnas olen. Hüvasti!“

— „Hüvasti!“ ütles ka mees ja ootas kuni auto minema sõitis. Ta oli rahutu. Nende viimased sõnad kuidagi ei rahuldanud teda. Sest kuigi nad üksteisele olid kinnitanud oma sõprust, puudus naise hääles selle juures see kindlus ja usk, milline seal oli olnud alles mõne päeva eest.

Bill läks üle tänava autobusi juurde ja sõitis oma korteri. Ta oli tusane, harjumata oma uue, üksildase eluga ja nagu arg ülesotsima sõpru, kelledele ta oleks pidanud andma ebameeldivaid selletusi.

Aga kui nädal hiljem George Daves temale helistas korteri ja tegi ettepaneku koos õhtust süüa, oli Bill rõõmsalt nõus.

„Mul on pangas tööd kella seitsmeni,“ seletas George läbi telefoni, „sellepärast ma jään linna. Saame kokku klubis kella poole kaheksa ajal ja ajame vähe juttu.“

Nad kohtasid. Mõni aeg kulus ära ääriveeri mööda jutuainete otsimiseks, kuid siis kõhatas George otsustavalt ja ütles: „Ma ei taha end segada su eraasjadesse, Bill. Aga — sina ja Anita lasete endid lahutada, eks ole?“

Bill noogutas peaga. „See on õige küll, George; meie otsustasime seda juba mõni aeg tagasi.“

— „Ma arvasin kohe, et midagi on korrast ära, sel hommikul kui sa oma kohvriga linna sõitsid. Ja siis muidugi,“ jatkas ta, „Anita kõneles sellest.“

Bill'ile ei meeldinud mõelda, et Anita kõneleb nende eraasjadest eemalseisjatele, aga ta ütles: „Ja — nii on; kord oleks teie seda ometi kuulnud.“

— „Oh, muidugi. Seda kuuleb ikka. Sarnast asja ei saa pidada saladuseks.“ George peatus vähe. „Siiski on see imelik, sest kõik arvasid, et teie olete väga õnnelik abielupaar.“

— „Ja nüüd muidugi,“ ütles Bill, „arvavad kõik, et ma olen väga rumal ja meeletu.“

— „Oh ei,“ ütles George kiirelt, „selle üle lähevad arvamised väga lahku. Ma kuulsin, kuidas Ellen Masters ütles, et Anita oleks pidanud sind juba ammu maha jätma. Aga Molly selle vastu arvab, et sinu kasuks kõnelevad paljud asjaolud. Ta arvab ka, et laps peaks sama palju sinu hoole all olema, eriti peale viimase suve. —“ ta peatus.

— „Mis on selle viimase suvega?“ küsis Bill teravalt.

Tartu Naisühing laiendab omas kutsekoolis tegevust aasta-aastalt. Praegu töötab kooli juures ka majapidamisosakond.

Lähemat aega töötab ühingu juures ka juriidiline nõuandebüroo.

Naisseltsi „Võruhõimu'' kutsekool saadab Lõuna-Eestisse iga aasta välja õmbluse- ja majapidamisoskusega varustatud noori jõude.

Kodukäsitöö edendamiseks korraldab Võru Naisselts iga aasta 2—3-kuulisi käsitöö kursusi.

Kursuste korraldamisele paneb suurt rõhku ka Simuna Naisselts. Praegu juhatab Liidu instruktor Simunas kangakudumiskursust.

Tähelepanu väärib ka Tudulinna Naisselts, mis asub kaugel Virumaa metsade soppis. Tudulinna naised võtavad aktiivselt osa kõigist ühiskondlikest küsimusist. Palju jutuaineid tekitasid nad alkoholi keeluseaduse läbiviimisel omas vallas.

Koosolekutest osavõtt on Tudulinnas ikka väga elav. Minu külaskäigu ajal korraldatud kõnekoosolekul oli inimesi kokku tulnud, vaatamata väga halvale ilmale, 6—7 kilomeetri tagant.

Vaivara Naisühingu ümber on koondunud ümbruskonna agaramaid naisi. Ühingu eluiga on veel üürikene, kuid loodetavasti kujuneb sellest elujõuline organisatsioon.

Meriküla Naisselts on üks neid õnnelikke, kellel on oma maja, mis asub loodusliselt väga ilusas kohas mere lähedal keset männimetsa.

Seltsil on kavatsus teha majas sisemist remonti, mis võimaldab Meriküla naistele valmistada endale ilusa mugava kodu.

Kuna naise loomusele lähedane on sotsiaalne abiandmistöö, pühendab suur osa naisorganisatsioone oma tähelepanu sellele alale. Jõulu eel korraldati naisseltsides ja naisühingutes pea igal pool jõulupuid vaestele lastele ning jaotati kingitusi.

Minu külaskäigu ajal Võrus käis naisseltsi juhataja isiklikult majast majja kogumas andeid vaestele.

Tapa Naisseltsi ümber on koondunud kogukene vaeseid lapsi, kelle eest hoolitsemise on Naisselts võtnud enda ülesannete hulka. Ka Rakvere Naisselts pühendab enda tähelepanu vaestele lastele ja töötab käsi-käes Rakvere Lastekaitse ühinguga.

Nagu eeltoodust näha, arvestavad organisatsioonid kohapealsete oludega ja ajanõuetega, ning töötavad vastavatel aladel. Naisorganisatsioonide tööd jälgides, võib vaadata kaunis optimistliselt tulevikku. Loomulikult ei taha ma sellega öelda, nagu poleks tarvis naistel peale tehtud töö enam midagi saavutada, — vaid ümberpöördult, meie naisorganisatsiooneil tuleb aasta aastalt süvendada oma tööd ja võimalusi seltsielu sisukamaks ja viljakamaks muutmiseks. Liikmete isetegevusele tuleb panna erilist rõhku, silmaspidades, et igal üksikul liikmel oleks tööd, oleks tegevust, sest ainult isetegevuse kaudu kasvatame aktiivseid, võimsaid naisi.

E. Mägi.

Tõsiselt vaatles George oma nuga: „Kuuled Bill, kas ka ikka veel armastad Anitat ja katsud temas näha oma ideaali?"

—„Ei," ütles Bill. „Meie oleme ainult sõbrad, muud midagi."

— „Ja," ütles George, „ma arvan, sa tead, et Anita kõik need viimased suvepäevad veetis rannaklubis — Molly nägi neid seal—."

— „Neid — keda?" küsis Bill.

„Kas sa sellest midagi ei tea? See oli üks mees, Johnston on ta nimi, Philadelphiast. Ma arvasin, et ta ka sinu sõber oli."

Sõber. Sõber. Bill hakkas vihkama seda sõna. „Ei, see on Anita sõber." Ta valetas: „Ma teadsin, et nad kokku saavad. Tal oli seal suvemaja üüritud."

George ütles: „Ja, oli küll. Aga mis Molly'le ei meeldinud, oli see, kuidas Anita jättis hooletusse Annette. Sellest ma tahtsin kõnelda. Ja meie arvame, sa peaks lapse oma hoole alla võtma."

Neil oli olnud viimasel suvel väga hea lapsehoidja ja Annette oli olnud rõõmus, terve ja päevitanud, kuid nüüd äkki oli Bill seda nagu unustanud. Ta istus tõsiselt ja tusaselt ning kahjatses, et oli allakirjutanud lepingule.

— „Ja siis veel teine asi." ütles George kaastundlikult, „mulle ei meeldi, et Anita niiviisi ringi jookseb ja kõneleb. Mulle on see kole vastik. Kui ühel päeval Margaret Streetmann temalt küsis, mis ta teeb teie majaga, siis ta ütles, et ta peab selle müüma, kuna sina maksad temale liig vähe alimente, et ta jõuaks seda pidada."

Bill püüdis naeratada, kuid ei suutnud. Anita mõtles siis ära müüa maja! Ta mõtles kurvalt rahale, mille ta selle peale raiskanud, kuidas ta selle oma maitse järele ümberehitanud, kui palju ta oli töötanud aias ja vaeva näinud muruga. Anital polnud küllalt raha selle pidamiseks! Ta ei tulnud selle peale, et Anita nimetas ehk rahapudust ainult vabandamiseks maja müümisel, kuna ta ei tahtnud nimetada õiget põhjust, nimelt et ta mõtles minna elama Philadelphiasse. Kui loll oli ta olnud, et ta kirjutas nii ruttu ja mõtlematult alla sellele lepingule!

Ta tõusis püsti, raske ja segase peaga: „Suur tänu õhtusöögi eest, George!"

George sirutas temale soojalt vastu oma käe: „Ma olen rõõmus, et sa tulid, Bill. Kui ma midagi sinu kasuks teha võin, teata sellest ainult. Sest ma aiman, milline võib olla su meeleolu."

— „Muidugi," ütles Bill, hästi teades, et George ei

Laetitia Ramolino.

Toome allpool huvitava kokkuvõtte Napoleoni ema elust, nagu selle kirjutanud tuntud saksa naiskirjanik Ilse Reicke.

Alati on tuntud huvi suurte meeste emade kohta; neile on kandunud osa sellest lugupidamisest ja imetlusest, mida tunneme nende suurte laste vastu. See pole tingitud ainult ema- ja lapsearmastusest kantud ühendavast lülist nende kahe vahel, vaid palju suuremal määral meie aimdusest, et poja suurus on kasvanud ja arenenud ema suurtest igatsustest ja unistustest, mis poja olemises ja tegutsemises kehastuse leidnud. Sageli peegelduvad ka poja tegudes ema iseloom ja kalduvused otse üllatavalt selgelt. Suurim ja mõjukam emasaatus kõigist naistest oli küll aga vist kogu inimkonna kestel määratud Laetitia Ramolino'le, korsiklannale, kes ilmale tõi ühe suurima inimsoo suurvaimu. Tema poeg pärandas oma nime kogu ajajärgule; ema aga elas kaasa ta tõusu, ta hiilgava kõrguse, ta languse; veel enam — ta pidi kaasa elama oma suure poja üksiku surma sunnitud kauguses temast!

Laetitia tõi ilmale terve kangelasepõlve, mitte ainult ühe lapse; ta nägi, kuis ta laste päid ehtisid kuningakroonid ja ta ise kandis uhkema kroonina, kõrgeima aunimena kogu Euroopa ees oma ematiitlit: „Madame mère!" Kord kirjutas ta järgmised sõnad, milles kajastus kogu ta ellusuhtumine: „Langus ei tähenda midagi, kui langemine sünnib õilsalt — kuid langus on kõik, kui hukkud haledalt..."

Rooma linn, igavene linn. Palee ees, millele tumedalt ja sümboolselt langeb kapitoli vari, ootab iga päev kella ühe ja kahe vahel kinnine tõld ja sõidab siis välja üksildasele lagendikule. Seal astub tõllast välja väike, kõhn naine, alati mustas villases kleidis, alati vanamoeline turban peas. Näos, mis sarnaneb antiiksele Agrippina kameele, põlevad ikka veel mustad korsiklanna silmad. Üksinda kõnnib ta edasi-tagasi, seal väljadel, täpselt äramääratud aja iga päev. Üks ainuke kord kohtab ta seal inimest, kes temaga alustab sõbralikku vestlust: see on paavst Pius VII. ja vana naine turbanis Agrippina näoga on „Kuningate ema", on „Madame mère".

Saanud kaheksakümne aastaseks ei sõiduta teda kinnine tõld enam välja üksildasele lagendikule. Murtud jalaluu vangistab ta tema tubadesse ja palee, kapitoli varjus, varjab teda veel kuus aastat — sama pika vangipõlve kui see, mille ta suur poeg pidi veetma üksikul saarel ilmameres, enne kui ta süda lakkas tuksumast.

See naine, see kirgline perekonnaema ei olnud tõusik, nagu seda mõnikord püütakse tõendada, ta oli pärit vanast Korsika aadlipõlvest.

Oma isa kaotas Laetitia Ramolino varakult; kui ta oli seitsme-aastane, abiellus ta ema teistkordselt shveitsi leitnandi Fesch'iga. Noore

---

võinud seda aimata. Keegi ei võinud seda aimata. Ta läks tagasi oma üksildasse korteri.

Mõne päeva pärast kõlistas temale Franklin Johns. Anita kaebtus pidi kohtus ette tulema järgmisel neljapäeval ja Bill pidi sinna saatma oma voliniku. Johns lubas selle eest hoolitseda.

— „Aga kuidas on lugu lahutuslepinguga?" küsis Johns. „Teie teate, sellele tuleb alla kirjutada."

— „See on juba allakirjutatud." ütles Bill väsinult. „Ma kirjutasin sellele alla juba ammu." Kahtlaselt lisas ta juurde: „Ma oleks seda vist küll ennem teile näitama pidanud."

— „Aga kinlasti oleks teie seda tegema pidanud," heitis Johns temale ette. „Nüüd ma ei saa enam midagi teie kasuks teha."

— „Ma ei tahagi, et keegi midagi teeks minu kasuks, ma ainult ootan, et see jant juba lõppenud oleks," ütles Bill tüdinult.

Igal pealelõunal kuni lahutuse kohtupäevani ootas Bill kontoris Anita helistamist. Nädal möödus ja ainuke sõnum, mille ta sai, oli Johns'ilt, teatega, et kohus oli lahutuse andnud. Siis, ühel hommikul, helistas Anita.

— „Bill?"

— „Ja, ma olen siin."

— „Siin olen mina, Anita. Ma arvan, sa kuulsid juba, et ma sain lahutuse?"

— „Jah, mu advokaat teatas mulle." Billi hääl oli terav. „Kuid enne kui ma sulle soovin õnne, luba mind küsida üht asja: kas sa korraldasid lepingu nii, et Annette võiks minu juures olla kuu või paar aastas?"

— „Oh," ütles naine kahtlevalt, „meie katsume seda korraldada omavahel. Jimmy arvas, et lepingut küll muuta ei maksa."

Mees naeris pilkavalt: „Ma panen tähele, et ükski hea kavatsus ei pea vastu ametlikule dokumendile."

Naise hääl, hääl, mis oli temale alati olnud nii kallis, muutus äkitselt. See kõlas külmalt ja ametlikult. „Ma helistasin ainult seks, et sulle öelda jumalaga."

— „Jumalaga." Mees kordas seda sõna kibedusega. Selle juures oli tal äkki kindel tundmus ja teadmine, et see oli tõsiselt jumalaga jätmine, mitte ainult järgmise korrani, vaid jumalaga ka nende suuremeelsele sõpruse kavatsusele.

(Lõpp).

Laetitia emalikud tunded ja väljakujunenud perekonnavaim avaldusid juba varakult, sest peale oma ema ja võõrasisa surma tuli tal tegelikult hoolitseda oma poolvendade ja -õdede eest. Poolvend, pärastine kardinal Fesch, kes oli viis aastat vanem kui Laetitia esimene poeg, jäi talle eluks ajaks kaaslaseks ja nõuandjaks; eriti peale ta mehe surma. Nad on mõlemad koos maetud kodumaa mulda Ajaccios, Korsikal. Laetitia Ramolino oli üldtunnustatud pimestav iludus. Ta oli kõrge kasvuga, paenduva ja saleda kehaehitusega ja süsimustad põlevad silmad valitsesid korralikke, meeldivaid näojooni. Ta hambad olla olnud pimestavalt valged ja ilusad, ta käed ja jalad väärilised eeskujuks raidurile.

Piltilus kuueteistkümne-aastane neiu abiellus kahekümneühe aastase õigusteaduse doktori Carlo Maria Bonaparte'ga, kes elus päris hästi edasi sai ja keda peeti meeldivaks ja korralikuks, kuid mitte väga silmapaistvalt andekaks meheks. Kaheksateist aastat kestnud abielu jooksul sündis neil kolmteist last, kelledest ellu jäid kaheksa. Abieluõnn ei takistanud noore naise tegelikku osavõttu oma kirgliselt armastatud Korsika vabadusvõitlustest. Tal oli kaenlas oma esimene poeg, kui ta kord nende võitluste aegu pidi ratsutama läbi jõest, mille juures hobune kaotas pinna jalge alt. Mõlemilt poolt kaldalt hüüdsid inimesed, ta peaks end jõkke heitma, temale katsuti appi ujuda, kuid raudse energiaga püsis Laetitia sadulas, juhtis ja rahustas hobust, hoides selle juures kindlalt last, ja jõudis õnnelikult üle jõest. Lapsele, mida ta kandis oma südame all ägedate võitluste ajal, ei avaldanud ema seiklused mingit mõju. Ta sünnitas selle varsti peale kirjeldatud juhtumise — vaiba peal, mida kaunistasid vanaaegsed kangelaslood: see oli ta teine poeg — Napoleon. Ta oli nõrga tervise ja väga suure peaga. Varsti arenes temas ääretu kangekaelsus. Kuid sellest hoolimata jäi tema, kes oma lapsepõlves pidi palju kannatama, oma ema lemmikuks; kogu Laetitia eluaeg kuulus ta emasüda ikka kõige suuremal määral sellele ta lastest, kellel käsi käis kõige halvemini.

Lapsena kartis ja austas Napoleon ainuüksi oma ilusat, tugevat ja ennast valitsejat ema. Ema sõna ta kuulas, ema juures ta ei karjunud. Sõnad „ema" ehk „seda tahab või nõuab ema" tähendasid noorele Napoleonile rohkem, kui mingi muu asi ja tema teadvuses olid nad samaväärsed õigusega käskida, sõnakuulmise kohustusega, edasisaamise võimalusega.

„Kõige eest, mida ma head teinud ja mida ma elus saavutanud, võlgnen ma tänu oma emale ja ta suurepärastele põhimõtetele," ütleb Napoleon ise.

Laetitia polnud mitte ainult ühe, suure, poja ema, ta oli kaheksa lapse ema. Kõik kaheksa sarnanesid temale üllatavalt, kuigi igaühe näos oli isiklikku omapära, ka nende iseloomud sarnanesid tema omale, nad olid kõik iseseisvad, uhked, iseteadvad — käskimiseks loodud iseloomud, kõik silmapaistvalt anderikkad.

Just sellest Laetitia emasaatuse õnnest kasvab aga välja ka tema kurbloolus: üks ta lastest, suur Napoleon, tahab valitseda ja käskida; ta ehib oma anderikkad õed ja vennad kuningakroonidega, kuid ka need tahavad siis iseseisvalt valitseda, mitte ainult olla oma venna alamad. Sellest tekivad siis igavesed lahkhelid, perekonnatülid ja isegi vaen. Õnnetuses aga avaldub neis kõigis nende suur iseloom: olles venna kõige ägedamad vaenlased ta õnne ja suuruse ajajärgul, on nad temale tema õnnetuses ja languses truud, ohvrivalmid, kogu aeg valmid jagama oma suure venna kurba saatust üksikul saarel ilmameres.

Milline emasaatus, mille valmistasid Laetitia'le Napoleon ja ta teised seitse last! Seal on Joseph, kõige vanem poeg, perekonna diplomat ja filosoof, kes osavalt aitab sõlmida neli suurt lepingut! Temast saab Neapoli kuningas, kust teda venna käsk hiljem viib Hispaania kuningatroonile. Hiljem elab ta maapaolisena kaks aastakümmet Ameerikas. Lõpuks Euroopasse tagasi jõudes, ei lubata temale sõita Rooma oma sureja ema juurde.

Siis — kolmas poeg Lucien! See on kirgline vabariiklane, ehtne vana roomlane, ainuke kõigist Laetitia lastest, kes ei paenutanud oma pead kuninga krooni alla.

Ka tütarde hulgas on, nagu Lucien poegade hulgas, kõige inetum ühtlasi kõige targem ja vaimukam: Elisa, oma iseloomult sarnane vennale, väga mehelik naine. Pealik Bacciochi naisena, Lucca vürstinnana, hiljem Toscana hertsoginnana, on ta hiilgav, silmapaistev valitseja, kes ei karda isegi tüli ja kokkupõrkeid oma suure vennaga. Napoleon kiidab teda: „mehe mõistus, tugev hing, kes ei allu ühegi õnnetusele."

Lucien'i ja Elisa kõrval, kes oma isemeelsusega valmistasid Laetitiale mõnegi raske silmapilgu, seisab haiglane, kuid suurte teadusliikude huvidega Ludvig, keda sunnitakse vastu võtma Hollandi kuningakrooni ja kes hiljem, kui teda ei lastud tegutseda seal iseseisvalt, satub vastollu Napoleoniga ja krahv Saint Leu'na elab Grazis teadusemehe elu, loobudes uhkelt igasugusest toetusest venna poolt.

Ka oma abieludega sünnitasid lapsed Laetitia'le küllalt muresid. Ainuke, kelle pärast tal neid tunda ei tarvitsenud, oli Caroline, kes Talleyrand'i arvamise järele ilusa naisena oli va-

rustatud Cromvelli mõistusega. Laetitia ise ei andestanud kunagi Caroline'le ta truudusemurdmist tema poolt jumaldatud poja vastu. Kui Caroline, Murat'i naine ja Neapoli kuninganna, püüdis süü selles veeretada oma mehe peale, sai ta emalt järgmise kirja: „Kui sa ei saanud käskida oma meest, pidid sa temaga võitlema! Aga mis võitlust oled sa pidanud, mis veri on voolanud? Ainult sinu vere läbi oleks tohtinud sinu mees astuda vastu sinu vennale, sinu heategijale, sinu valitsejale!"

Viimased kaheksa hulgast on mõlemad iludused, kaks kuulust, hellitatud, kergemeelset õnnelast: Pauline ja Jérôme. Pauline, hiljem vürstinna Borghese, Napoleoni lemmik, oli natuke rumal, väga edev, oli, nagu Napoleon ise ütles: „vististi oma ajajärgu kõige kaunim naine ja kuni oma surmani kõige parem, elavam olevus." Tema järele lõi Canova, kes oli vaimustatud sellest Laetitia tütre ilust, oma kuulsa Venus Victrix'i kuju. Kui see rahvale vaatamiseks välja pandi, tormasid kohale nii suured inimeste hulgad, et tuli sellele tõkkeid luua ja ka ööseti valgustati kuju tõrvikutega, et rahuldada rahvahulkade uudishimu.

Jérôme, kõige noorem laps, sarnanes igati Pauline'le. Ilus, armas, aga piiritult hellitatud ja kergemeelne Jérôme pidi venna otsusel kuueteistkümne aastasena astuma mereväkke; ta saadeti Haïti'le, kus ta kohe tegi rumalusi ja abiellus rikka, meeldiva, noore ameeriklannaga. Raudse järjekindlusega nõudis perekond selle abielu tühistamist. Noor abielumees vandus alla ja hiljem anti temale naiseks Würtembergi kuninga tütar, kellest sai truu abikaasa Jérôme'ile, kuningas „Immer Lustik'ile," kes ainukesena perekonnast elas kaasa Bonapartede uut tõusu, Napoleon III. troonile asumist.

See oli tõeliselt suur ja tugev põlv, mida pidi valitsema Laetitia. Mitte ainult lapsed ja nende naised ning mehed, vaid ka kolmkümmend lastelast ja lugematud kolmanda põlve lapsed kuulusid sellesse põlvkonda, mille emaks oli tema. Kõik lapsed olid auahned ja valitsemishimulised, julged ja ääretult uhked. Silmapaistvalt anderikkad — on ikka jälle üksikud nende hulgas silmapaistvatele kohtadele nihkunud. Paljud neist said seiklusteotsijaiks, ameerika-sõitjaiks, pioneerideks. Jérôme Paterson, Jérôme väike noorepõlve patt, ameeriklanna poeg, sai kuulsamaks põllumajanduse arendajaks Marylandis, kes haris lõpmatud maa-alad; Lucien'i poeg Karl sai kuulsaks loodusteadlaseks, samuti Lucien'i teine poeg Louis, avaldas silmapaistvat keelteandi ja tundis 72 euroopa keelt ja murrakut. Charlotte Bonaparte, Laetitia armsam lapselaps, oli andekas maalikunstnik.

Hoolimata Napoleoni võimust, ei unustanud Laetitia siiski kunagi, et tema oli ta ema. Kõigest austusest hoolimata, mis ta tundis ilmavalitseja vastu, nõudis ta temalt siiski alati lapselikku aukartust. Kord, suures perekonnaringis ulatas Napoleon temale oma käe suudlemiseks. Ägedalt tõukas Laetitia selle tagasi. „Kas ma ei ole sinu keiser?" küsis Napoleon. Madame mère aga vastas: „Aga mina, kas mina ei ole sinu ema ja kas sina ei ole kõige pealt minu poeg?" Napoleon ei vastanud midagi, vaid selle asemel suudles aupaklikult ema kätt.

Napoleoni kurvameelsuse hetketel oli Laetitia tema ainukene lohutaja, ta peletas pojas oma uhkusega selle enesetapmise mõtted, ja ema oli see, kes Napoleoni võimu igatsused juhtis Prantsusmaa poole, kui see tahtis leppida Korsikaga. Alati avaldas Laetitia julgelt ja nagu enesestmõistetavalt oma arvamisi. Nii protesteeris ta algusest peale Enghier'i herzogi mahalaskmise vastu ja kuulutas ette selle teo halvad tagajärjed, kuid kui Napoleon tema pealekäimisel andis sellekohase vastukäsu, oli otsus juba täide viidud.

Hoolimata oma uhkusest ja haruldaselt arenenud iseteadvusest, jäi Laetitia elu lõpuni väga usklikuks ja alandlikuks katoliiklaseks. Ta hindas ka õieti kuningliku helduse tähtsust ja ohverdas alati suuri summasid heategevusele. Kui ta kord oli ühes kloostrikoolis ja seal kooli kasvandikud vaimustatult lärmitsedes kogusid ta ümber, rahustas ta kohkunud koolijuhatajat: „Lubage sellele noorele seltkonnale pealegi natuke lärmi lüüa, — kõrvadele on see küll vähe valus, aga südamele teeb see aina head!"

Hoolimata suurest heategevusest on Laetitia omas majapidamises väga kokkuhoidlik ja ettevaatlik. Ta oli noores eas liig palju kannatanud puudust ja viletsust ja ei unustanud seda kunagi. Õnne aegadel kogus ta ja hoidis raha kokku, et olla igaks juhtumiseks varustatud suure varandusega perekonna jaoks; teravalt pidas ta silmas oma pillajat ja kergemeelset tütart Paulinet. Kuigi ta aru sai oma seisukohaga seotud olevast hiilguse ja toreduse tarvidusest, jäi ta isiklikult ikka lihtsaks ja vähenõudlikuks.

Ikka kandis Laetitia majapidamine, olgu see siis kuninglik hoovkond või kehv Korsika ametnikukodu, mingit suurejoonelist, kuninglikku joont. Kogu ta eluaeg oli ta perekonna elus mõõduandva tähtsusega korsiklanna Ilari, Napoleoni amme, ja igalpool saatsid Laetitiat kaks teist isikut, tema vana lapsehoidja Saveria, kes kirglikult armastas Laetitiat ja tema lapsi, kes kõrges vanaduses elas veel Roomas Laetitiaga, otse jumaldades eriti Napoleoni ja Lucien'i, ning Laetitia poolvend, ihnus, jõukas, sügavasti

usklik ja kunsti harrastaja kardinal Fesch, kes kogu oma eluaeg oli võitluse seisukorras oma suure vennapojaga.

Kogu seda suurt perekonda sidus otse fanaatiline ühtekuuluvuse tunne. Veel St. Helena saarelt kirjutas Napoleon oma emale, et Bonaparted peaksid püüdma luua abielusidemeid suurte ja vanade rooma perekondadega — esijoones paavstide perekondadega; mõned pojad peaksid püüdma kardinali või isegi paavsti kohtadele; sel viisil võidaksid Laetitia järeltulijad uuesti ilmakuulsuse. Prantsuse valitsejate perekondadega ei maksaks abielluda, parem oleks juba kui Bonaparted ise oma vahel ühineksid; peale selle võiks soovitada abielu mõne Jeffersoni või Washingtoniga, sest oleks päris kasulik, kui perekonda kuuluks Ühisriikide president. Laetitia ise oli kuni surmani oma perekonna teenistuses, tal oli hiigla kirjavahetus ja ta ei väsinud panemast käima kõiki rattaid, et mõne oma perekonna liikme saatust kergendada või au maksma panna. Tema kogu sarnaneb vanale muinasjutulisele puule, mis oma oksad on välja laotanud üle kogu maailma, kuid mille jõud siiski on koondunud tüves.

Peale kahekümne aastase maapao eemal palavalt armastatud Prantsusmaast, kustus 2-sel veebruaril 1836. aastal Roomas Napoleoni ema Laetitia Ramolino tulihing. Ta suri ilma kehalise valuta, täies teadvuses ja, nagu ütleb ta elulookirjutaja, selles auväärsuses, mis on üksikute äravalitute kustumisele antud. Itaalia luuletaja Carducci nimetas teda Korsika Niobeks ja selle suure naise kujus on tõesti väljendunud antiikne jõud ja suurus.

Ta oli pidanud matma palju lapsi. Nii ka Napoleoni ja Elisa ning mõningaid lastelapsi oli ta matnud. Kolm elavatest lastest ei saanud, poliitilise keelu tõttu, jagada temaga ta viimaseid päevi. Omas testamendis ta oli pärandanud oma südame Ajaccio linnale. Alles kuueteistkümne aasta järele, kui Napoleon III. asus Prantsusmaa troonile, viidi ta põrm kodumaale. Tema hauasamba juures kirjutas Gregorius: „Maailma algusest saadik pole olnud emasüda, mis võis tuksuda nii uhkelt kui selle naise süda, kes siin puhkab. Ta nägi oma lapsi, üht teise järel, tõusmas inimliku kuulsuse tipule, ja ta nägi neid sealt üht teise järel langema. Ta on saatusele tasunud oma võla."

Ajaloos on Laetitia Ramolino suur selle tõttu, et ta oli suur ema. Kuid esijoones peaks seisma suur ja vankumata tõde: see oli suur ema sellepärast, et ta oli suur naine.

KROONIKA

TEADAANNE.

1. Eesti Akadeemilise Naiste Ühingu liigetel on võimalus kandideerida järgnevatele 1931./32. akad. aastaks väljakuulutatud välismaa stipendiumitele:

a) Hispaania Akadeemiliste Naiste Ühingult 4000 pesèta suuruses, stipendium võimaldab teadusliku tööd Hispaanias 1. okt. 1931. a. — 31. maini 1932. a., ajaloos, filosoofias, kirjanduses, kunstis, füüsikas, keemias, loodusteaduses, arstiteaduses, õigusteaduses. Stipendiaat peab valdama Hispaania keelt ja esitama oma teadusliku töö ning uurimuste kava.

b) Prantsuse Akadeemilisti Naiste Ühingult 10.000 frangi suuruses. Võimaldab stipendiaadil teaduslist tööd Prantsusmaal 1931—1932. a., kirjanduses, ajaloos, (ka arkeoloogia), filosoofias. Stipendiaat peab esitama oma teadusliku töö ja ei või üle 45 a. vana olla.

Sooviavaldustega mõlemile stipendiumile esineda E. A. N. Ü. juhatusele Tartu, Lossi tän. 1. hiljemalt 1. aprillini 1931. a.

2. E. A. N. Ü. liigetel, kes on ametites muuseumides, raamatukogudes, arhiivides, on võimalus kohti vahetada vastavate ametnikkudega välismaal.

ÕIGUSTEADLINE BÜROO NAISLIIDU JUURES.

Juba möödunud aasta lõpul kaalus Naisliidu Juhatus õigusteadlise büroo avamise võimaluse küsimust, kust leiaksid õigusteadlist abi väikse tasu eest eestkätt naised ja kehvemad kodanikud. Selle büroo tarvidust põhjustab asjaolu, et Naisliidu poole on sagedasti pööratud abipalvetega igasugustes õiguslistes küsimustes, eriti on seda teinud naised, kes mõneski küsimuses peaksid parema meelega nõu naisadvokaadiga. Nüüd, käesoleva aasta jaanuarikuul, otsustaski Naisliidu Juhatus avada ennemkavatsetud õigusteadlise büroo, nimetades büroosse nõuandjateks naisadvokaadid Auguste Tannebaum'i ja Julia Jonson'i. Büroo algas tegevust 16-mal veebruaril. Büroo kodukorra järele antakse büroos õigusteadlist abi nõuannete, palvekirjade ja kohtus esinemisega madala taksi järgi ning vaesusetunnistuse põhjal koguni tasuta. Sarnastel alustel töötav büroo puudus senini Tallinnas, kui mitte arvesse võtta Tallinna linna õigusteadlist bürood, mis aga tööga ülekoormatud.

Büroo asub Tallinnas, Vana Viru tän. 12 (sissekäik Aia tän.) ja on avatud iga päev kl. 10—1 e. l. ja kl. 4—6 p. l.

PLAANIKINDEL SISSEOSTMINE — ABINÕUNA MAJANDUSKRIISI VASTU.

President Hoover asutas hädakomitee töötatööliste küsimuse arutamiseks Ühendriikides ja naiste mobiliseerimiseks määras ta sinna ametisse Dr. Gilbreth'i.

ülekutses kõigile naistele ja naisorganisatsioonidele seletab see, et igal pool peab kohalikke olusid arvestades loodama töövõimalusi. Majandusliselt mõtlejate naiste plaanikindel sisseostmine aga olla üheks suurimaks abinõuks korraldada toodete loomist ja jaotamist ning võida tulla suureks abiks töövõimaluste loomisel.

TÖÖTA NAISTÖÖLISED INGLISMAAL.

Töötatööliste küsimus, mis ühenduses praeguse majanduskriisiga, pea terves maailmas teravalt esile kerkinud ja Inglismaal, kus ju üldiselt naiste arvuline ülekaal väga suur (mitu miljoni rohkem naisi kui mehi) on väga suureks kasvanud tööta naiste arv, nii et seal naisliikumise ringkondis selle vastu on hakatud tõsist huvi tundma. Mineva aasta lõpul peeti selle küsimuse lahendamiseks Londonis ülemaalist konverentsi naiste emantsipatsiooni liiga algatusel, millest osa võtsid 27 suurt ülemaalist organisatsiooni, nende hulgas ka Inglise Naisliit. Kõige kategoorilisemalt vaieldi vastu mõnel pool esile tulnud kavatsusele tahta vähendada tööpuudust sellega, et eemaldada naisi tööturult. Üksmeelselt mõisteti hukka sarnased kavatsused ja katsed. Kuna Inglismaal laialt tarvitusel tööliste ümberõpetamine uutele tööaladele, nõuti, et ka naistele avatakse sarnased ümberõppimise võimalused. Ägedalt protesteeriti ka selle ükskõiksuse vastu, mis Inglise valitsusringides tööd vajava naise vastu. Sellega, et naine eemaldatakse teenistuse võimalustest, tahetakse naist jälle tagasi suruda alluvasse seisukorda — seda kalduvust võib märgata praegu pea terves maailmas. Koostati märgukiri kohalikkudele omavalitsustele, milles nõuti, et tööta naised saaksid toetust ja et neile võimaldatakse kohanemist uutele tööaladele. Kursused, millised tööministeerium korraldab tööta naistele, tulevad laiemale alusele saada ja nad peaksid haarama mitmekesiseid alasid, nagu põllutöö, linnukasvatus, lastehoid, keetmine, ka mehaanika, haigeravitsemine, jne. Suurel avalikul koosolekul kinnitas lady Astor, et kuna mineval aastal tööpuuduse tõttu tööta naiste arv oli 250.000, see tänavusel aastal on tõusnud 100 protsendi võrra, neid on peaaegu 558.000, tegelikult on nende arv aga palju suurem, kuna kaugelt mitte kõik pole registreeritud. Kõneleja rõhutas, et tänapäev tööd tuleb otsida sealt, kus on nõudmine selle töö järele. Küll olla ta ise saanud parlamendiliikmeks ja tahtnud selleks saada mitte sellepärast, et tema tööd seal soovitud oleks, vaid sellepärast, et tema ise on oma kaastööd parlamendis tarvilikuks pidanud. Samasugume olla lugu paljude teiste tööaladega: valitsus pidada otsima uusi töövõimalusi ja uusi tööalasid tööta naiste hulkadele.

KUUS NAIST AMEERIKA ÜHISRIIKIDE KONGRESSIS.

Viimastel valimistel said kuus naist ühisriikide rahvaesindusse, n. n. kongressi, valitud. Kolm neist kuuluvad vabariiklaste, kolm demokraatlisse erakonda. Kolm naist on alkoholi keeluseaduse pooldajad, kuna aga kolm naisesindajat eitavad selle tagajärjerikkust ja on sellepärast selle vastased. Suhtumine keeluseadusse pole nende naiste juures seotud erakondlise kuuluvusega. Võrreldes viimase kongressiga on naiste arv vähenenud kolme võrra. Väljajäänud kolmest naisest ei soovinud üks mitte enam kandideerida, teine astus kongressist välja sellepärast, et ta kandideeris senati ja kolmas jäi valimistel vähemusse. Senati ei pääsenud ükski naisesitaja.

KÄSITÖÖ JA MAJAPIDAMINE SUNDUSLIKUKS ÕPPEAINEKS POISTELE.

Inglise naisõpetajate liit omal viimasel peakoosolekul otsustas esineda valitsuse ees nõudmisega, et koolides käsitöö- ja majapidamiseõpetus kuulutatakse sunduslikuks õppeaineks ka poistele, samadel alustel, nagu nad praegu juba on maksvad tütarlastele. Selle nõudmise põhjendamisel tuuakse ette, et tänu sellele uuele nõuetavale korraldusele suuresti võidaks avalik kord ja puhtus. Pealegi olla praegu poisid, võrreldes tütarlastega, väga eesõigustatud seisukorras: kuna neilt nõutakse teaduslikku tööd samal määral kui poistelt, olla nende vaheaeg aga palju lühem, kuna seda kasutatakse nimetatud õppeainete õpetamiseks. Ka arvavad Inglise naisõpetajad, et igale poisile, kes ju arvatavasti on tulevane perekonnaisa ja abielumees, on väga vajalised kas või algelised teadmised käsitöö ja majapidamise alal, mis eriti haiguste ja õnnetuste puhkudel võivad osutuda hädatarvilisteks.

ARSTITEADUSKONNA NAISÜLIÕPILASED LONDONI HAIGEMAJADES.

Kuna Londoni ülikooli juures puuduvad haigemajad, nagu see meie juures on ja kus üliõpilased teevad praktilisi töid, peavad Inglise arstiteaduskonna üliõpilased kasutama selleks Londoni suuri haigemaju, mis ka eraviisil ülevalpeetakse. Nüüd viimastel aastatel keeldusid enamik Londoni haigemajadest vastu võtma naispraktikante. Seda keeldu põhjendati sellega, et 1) naisüliõpilaste juuresolek mõjub meesüliõpilaste tööle takistavalt, kuna nende tähelepanu köidavad liig suurel määral naisüliõpilased, 2) profeessorid mõnedel ettelugemistel tunnevad, et naisüliõpilaste juuresolek mõjutab neid piinlikult ja 3) naised, eriti suuremal arvul kõrgemas õppeasutises, asetavad spordivõistlustes mehed halba seisukorda, nõrgendades nende jõudu võrreldes nende asutistega, kus vastu võetakse ainult meesüliõpilasi. Lõpuks püütakse veel kinnitada, et naised arstidena ei seisa küllaldasel kõrgusel. Selle viimase väite lükkavad ümber tegelik elu ja statistika; need näitavad, et nõudmine naisarstide järele kasvab imekiirelt. Nüüd on siis lõpuks jälle mõned Londoni haigemajad avaldanud nõusoleku vastu võtta naisüliõpilasi. Iseloomulikuks naisüliõpilastesse suhtumise kohta jääb igatahes asjaolu, et suures seitsmemiljonilises linnas naistel on võimalus töötada vaid kolmes haigemajas.

Väljaandja: Eesti Naisliit. *Vastutav toimetaja: Marie Reisik.*

O.-ü. „Vaba Maa“ trükk, Tallinnas 1931.

E. Naisliidu 10-aastase tegevuse juubeli puhul ilmus ülevaade:

Kümme aastat

Eesti Naisliitu

Ilusasti välja antud rikkalikult piltidega kaunistatud album sisaldab kujuka kokkuvõtte mitte ainult Naisliidu, vaid kõigi meie naiste — — — tööst ja püüetest. — — —

Album maksab ainult 75 senti.

Ta peaks kuuluma iga naise lugemislauale.

Tellida võib albumi E. Naisliidust, Tallinn, Rataskaevu tän. 22, saates raamatu hinna postmarkes ehk rahas.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU AR